

Rozhlasová diskuse

- ◆ diskuse, česky, vznik: asi 1990
- ◆ discussion, Czech, origin: asi 1990

Rozhlasová diskuse [1990]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Posloucháte stanici *E plus M* a můžeme pokračovat v dalších dotazech, které se volně stahují k tématu, co vlastně v těchto dnech prožíváme. Já tady mám v ruce dva dotazy, které spolu myslím vnitřně souvisí. O jaký filosofický směr by se měl mladý člověk opřít, je jeden ten dotaz, a ten druhý, ten je trošičku obsáhlejší: obávám se, abychom po otroctví jednoho neupadli do vlády otroctví jiného, a sice spotřebního myšlení a života, které pramení ze všeobecné absence smyslu, který by dal člověku možnost odpovědi na jeho nejhlubší niterné aspirace. Smyslem míním přibližně to, co mínil dramatik Ionesco, a teď je tady citát, že všichni zemřeme a k hranici smrti nevede nic, k čemu to všechno. Takže na toto téma bychom teď mohli pohovořit. Takže znovu, o jaký směr by se měl mladý člověk opřít. Takže kdo chcete odpovídat? Docentka Kašpárková.

Já bych odpověděla velmi stručně: o žádný směr, ale o filosofii. Opřít se o filosofii znamená filosofii rozumět, rozumět otázkám a svobodně volit odpovědi na tyto otázky.

Já si myslím, že to položení té otázky jako opírat se zavání takovou snahou najít si nějaké berličky. To je přesně to, co by se dít nemělo. Měl by naopak ten člověk být sám filosofem a sám hledat pravdu, nikoliv hledat nějakou definitivní jistotu, o kterou by se navždy opřel.

Jiný hlas: Čili jestliže studuji filosofii nebo dějiny filosofie, nečiním tak proto, abych si vybral z těchto směrů, ale abych se v tom zorientoval.

Ano, ano. Už jsme se opírali dost dlouho, že? Doktor Hejdánek.

Hejdánek: Tady sluší snad připomenout, že pravda není nikdy v tom, co je pevné, o co se můžeme opřít. Pravda je to, co nemáme, co hledáme. A největší překážkou, když ji hledáme, je, když si něco se samozřejmostí myslíme. Filosofie je tady proto, aby nám ty samozřejmosti odhalila jako nesprávné, jako falešné. Otevření k pravdě jsou jenom lidé, kteří si zpochybňují ty své samozřejmosti.

Jiný hlas: Já bych jen doplnila, jestli si mohu dovolit, řecké slovo *alétheia* znamená odkrývání toho, co se skrývá, čili pravda jako odhalování toho, co se skrývá. A filosofie je cesta k tomu, co se skrývá, tedy je to cesta od samozřejmého k nesamozřejmému, abych navázala na doktora Hejdánka.

Jiný hlas: Mně to připomíná a evokuje vzpomínku na výrok Pascalův, zhruba cituji, ne přesně: ať zaujmeš jakoukoli pozici, nedám ti v ní pokoj. Jestli tomu dobře rozumím. Takže já bych teďka trošku opustil to hezké filosofické téma, které tu bylo, vraťme se trochu do praxe. Byla tady obava, abychom neupadli z jednoho otroctví do druhého otroctví, do otroctví konzumního stylu života. Takže jestli může začít inženýr Mládek za ekonomii.

Tato otázka evokuje, jako bychom nežili v konzumní společnosti. Já se obávám, že my žijeme v konzumní společnosti, která nemá co konzumovat.

Já si dokonce myslím, to by bylo ještě silnější, že konzumace, respektive honba za hmotnými statky, ty všechny chaty, to bylo to jediné, co nám bylo vlastně ponecháno. My jsme byli uměle tlačeni do konzumní společnosti. Špatně fungující.

Jiný hlas: Takže hrozí nebo nehrozí, že upadneme do jiného konzumu, než ve kterém jsme byli?

No já si myslím, já bych navázala na ten závěr tam na ten citát Ionesca a řekla bych, že proti tomu, že člověk je bytost, která směřuje koneckonců ke smrti, bych položila otázku: chtěli bychom být nesmrtelní? Kdybychom chtěli být nesmrtelní, tak to otevře problém, zda člověk, který má všechny možnosti otevřeny a žádnou si nezvolí, zda je skutečně člověkem. A bytostně lidské je v tom, že právě nemáme odnikud nikam, ale že musíme naplnit svůj život v konečném čase. Jestli máme chuť to učinit, jsme lidmi, a jestli nemáme chuť, no tak ho probendíme, jak se dobře říká.

Chtěl bych jenom zdůraznit, aby se smysl života nelze v žádném případě hledat v nějakých politických nebo ekonomických institucích nebo činnostech. Tam prostě není.

Já bych trochu zlehčil toto vážné téma, tak bych rád podotkl, že jestliže se nám posluchač ptá, zdali nám něco hrozí, tak by si dovolil upozornit, že zřejmě většina lidí, přechod od této společnosti k té takzvané

konzumní by neviděla jako hrozbu, ale myslím si, že většina se spíš na to těší.

Jiný hlas: Doktor Komárek.

Garance tu samozřejmě nejsou, že neupadneme do nějakého nového otroctví, ale chtěl bych k tomu říct tolik, že mi připadá, že způsob toho dotazu ukazuje na psychiku člověka, který může sloužit jako představitel větší skupiny lidí, u nichž bychom pak mohli hledat tu otázku, proč většina revolucí v dějinách se nepovedla.

Jiný hlas: Doktor Havelka.

No já to nechci zlehčovat, ale možná řeknu něco kacířského. Já si právě nejsem jist, jestli tato otázka není trošičku otázkou z minulosti. Mně se právě zdá, že ten problém té konzumní společnosti a její kritiky, že to je v podstatě problém šedesátých let a že to, co dneska je na západě, není už právě kritizováno jako konzumní společnost, ale je charakterizováno zcela jiným typem problémů, které my zatím ne zcela dobře známe, protože nemáme tu sociální zkušenost, kterou mají lidé tam. Těch dvacet let chybí.

Jiný hlas: Přejdeme k jinému dotazu. V tom případě je tady takový filosofický dotaz, jak budoucnost světa, autor tam do závorky dává následujících dvacet let, zřejmě aby nebyl opět napaden jako svého času prognostici, z pohledu našich a světových, a nebo je tady křížek, tedy jaksí v rozporu, našich a světových filosofů. Takže máme tady pouze naše filosofy, světové tady jaksí nemáme, ale přesto se můžu zeptat.

No možná že tady máme naše světové filosofy. Spíš naši filosofové mohou citovat ty světové.

Hejdánek: Já si myslím, že ta otázka není dobře formulována, protože filosof není futurolog. Pro filosofa není tak důležité mluvit o budoucnosti světa, ale je pln úžasu nad tím, že se před námi vždycky otevírá budoucnost. A to je to nejdůležitější, co si málokdy uvědomujeme. Není nic tak samozřejmého, že každého dne se zrána probudíme a přichází nový den a že máme možnost, otevřenou možnost se na včerejšek dívat jinak a jinak jednat, než jsme si včera naplánovali. Tahle ta okolnost je strašně důležitá a já mám dojem, že to je vlastně ta jediná možná správná odpověď na to, jaká je budoucnost světa. Když si lidé budou uvědomovat, jaký obrovský význam v životě má budoucnost, tak i ta budoucnost světa bude lepší.

Jiný hlas: Děkuje. Já myslím, že to je tak závažné prohlášení, že bychom teď mohli udělat tu kratičkou přestávku, kterou vyplníme hudbou, než se pustíme do posledního kola otázek a odpovědí.

Jiný hlas: Takže poslední vstup naší besedy o tom, jak chápat dnešek, dění v naší zemi dnes, ale doktor Komárek by se ještě chtěl zahledět do budoucnosti.

Jiný hlas: Jenom velice stručnou poznámku, zdaleka ne v té kultivované rovině, ve které se pohyboval doktor Hejdánek. Z hlediska budoucnosti, otevírání možných budoucností, z hlediska plánování budoucnosti, jak o tom doktor Hejdánek mluvil, je nepochybně velice důležité z individuální perspektivy, zda se člověk ráno probudí ve vězení nebo mimo ně, například. A v této souvislosti bych chtěl zdůraznit, že ještě nemáme žádné garance.

Jiný hlas: Děkuji. No, jelikož je to už poslední vstup té naší besedy, toho našeho diskusního klubu, tak se vraťme tam, kde jsme začali, a velice stručnou otázku položím každému z vás: Jak chápat dění dnes v těchto dnech? Můžeme začít zase u doktora Havla?

Jiný hlas: No, já si myslím, že to, co se dneska děje, to je šance a je potřeba, aby to každý pochopil jako šanci pro sebe.

Jiný hlas: Děkuji.

Jiný hlas: No, já bych konstatoval, že dvacet let tady šance nebyla. Jednak z toho důvodu, že tady byl represivní aparát, a jednak z toho důvodu, že lidé cítili strach a byli pasivní. Myslím si, že jestli pro nás existuje šance, jestli ji máme uchopit, tak z té pasivity musíme ven. V nejbližší době, navázal bych na Michala Komárka, v nejbližší době si musíme vybojovat ty garance. Těžko očekávat, že nám je někdo poskytne z toho centra. Například v současné ústavní úpravě si myslím, že na každém z nás nebo na každém pracovišti záleží, jestli si páteř současného systému, stranickou nomenklaturu, stranické buňky na pracovištích, zruší sám, nebo jestli to bude direktivně rozhodnuto. Domnívám se, že to záleží na nás, a

že pokud se k tomu postavíme nikoliv pasivně jako dosud, ale aktivně, a že se proti tomu postavíme jinak než dosud, a že například donutíme zdroj dosavadního totalitního systému, aby odešel z těch pracovišť, kde napáchal tolik škody, domnívám se, že potom budeme moci hovořit i o těch garancích, které jsme si vybojovali sami.

Jiný hlas: Děkuji. Doktor Hejdánek.

Hejdánek: Já jsem si právě teď s hrůzou uvědomil, že při tom všem povídání, jak rozumět tomu, co se stalo, jsme se nezmínili o tom, že to byli studenti, kteří to začali. A to je tak důležitá věc, že o tom budeme muset ještě mnohokrát přemýšlet a mluvit. Tentokrát to byli studenti bez spisovatelů prakticky, na rozdíl od toho osmašedesátého roku. A já bych v tom chtěl vidět takovou záruku ne jistoty, že to dobře dopadne, ale záruku toho, že tady jsou lidé, kteří si to nenechají vzít a nebudou mít – oni žádné pozice ještě nemají. To znamená, že bojují o něco jiného než o své pozice. A to je ta nejlepší záruka, kterou vůbec v lidské společnosti můžeme mít.

Jiný hlas: Děkuji. Já bych chtěl upozornit na jeden pojem pana Václava Havla, který mi v této souvislosti připadá velice příležitý. Řekl bych to asi takto: To, co se ještě stále teď tady může dít, je *sebestrukturace* společnosti.

Děkuji. Marku, ty jsi chtěl něco?

Jiný hlas: Já jsem chtěl říct, já jsem teďka šel metrem, byl tam obrovský plakát: Pusťte koryta, dejte je jiným. Já si myslím, že to není náš program. Proboha, ať nejsou koryta, a ne že se někdo vymění u koryta.

Jiný hlas: Děkuji. Inženýr Mládek?

Jiný hlas: Já myslím, že bysme měli všichni poděkovat studentům za to, co udělali, za to, že pohnuli celou společností k pohybu. A zároveň bysme, myslím, měli od nich jako občanská společnost, jako všichni občané této země, převzít tu štafetu a dosáhnout toho, aby proces se stal nezvratný. Aby se stal nezvratný, musíme odstranit obrovské represivní aparáty, které vadí už samotnou svou existencí a jsou potencionálním nebezpečím pro to, že se pokusí o znovuzískání původní moci. Jde však o to, aby to probíhalo co nejvíce kulturně, bez násilí, aby tento proces ukázal, že jsme skutečně demokratickou společností.

Jiný hlas: Děkuji. Docentka Pešková.

Jiný hlas: Já bych snad jako asi nejstarší řekla trochu nebo vyjádřila takovou reminiscenci. Já jsem jako učitel měla strach, že mladí lidé už nedovedou ze sebe vykresat jiskřičku jaksi touhy po otevření nových možností. Já mám dojem, že ty nové možnosti otevřeli sobě, otevřeli je celé občanské společnosti. A teď jenom otázka, jestli odpovědnost za naplnění těch možností dokážou převzít nejenom ti mladší, ale koneckonců celá občanská společnost. A na tom záleží ta šance pro všechny miliony národa, ve kterém žijeme.

Jiný hlas: Inženýr Bratinka.

Jiný hlas: Já bych chtěl připomenout, že brutální zásah proti studentům na Národní třídě měla být podle jeho vykonavatelů malá česká verze náměstí Nebeského míru. Měl to být akt, který měl společnost zastrašit na dlouhou dobu. Za všechen úspěch dosavadního procesu vděčíme tomu, že reakce byla přesně opačná, že společnost přešla do aktivní sebeobranu. Proto další úspěch toho procesu můžeme zaručit jedině tím, že na případné podobné pokusy budeme jednat obdobně.

Jiný hlas: Ještě inženýr Česka chce něco dodat.

Jiný hlas: Já bych chtěl ještě říct jednu věc. Bylo tady poděkováno studentům. Já bych tady na tomto místě chtěl poděkovat těm, kteří studentům dávali v posledních letech příklad toho, že nemusí být všichni s hlavou směrem k zemi, ale že lze mít hlavu i vzpřímenou nahoru a že se lze postavit i tomu bezpráví. A chtěl bych tady poděkovat těm, kteří za nás přinejmenším od roku 77 bojovali, to jest těm, kteří jsou spojeni se jmény *Charta 77*, *VONS* a tak dál. Chtěl bych poděkovat takzvaně nezávislým.

Jiný hlas: Pokud je to všechno, Marko, chceš ještě něco stručně říct?

Jiný hlas: Já jsem jenom chtěl říct, že moji víru v budoucnost tady posiluje to, že když jsem tady s Michalem Komárkem před 17. listopadem točil rozhovor, tak ten rozhovor byl velmi nebezpečný jenom

tím, že se tam objevilo jméno doktor Hejdánek. Je fascinující, že doktor Hejdánek tady sedí a mluví.
Jiný hlas: Vážení, já jsem velmi rád, že jste přišli, že jste si tady s námi a s našimi posluchači povídali.
Myslím si, že je velice důležité, aby lidé slyšeli různé názory, různé pohledy na věci, aby se sami naučili
dělat si své dojmy, svá stanoviska, své přístupy k problémům. Ještě jednou vám moc a moc děkuji a těším
se někdy v budoucnosti na shledanou.
Jiný hlas: Na shledanou.